

DREPTUL DE DIVULGARE A OPEREI

Dorian CHIROȘCA,
Vicedirector general AGEPI

Dreptul de divulgare a operei este o împuternicire prevăzută de Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe (în continuare - Lege), care-l abilitază pe autorul unei opere de artă, literatură sau știință să decidă asupra faptului de a aduce sau nu lucrarea sa la cunoștința publicului, în ce termene și sub ce formă își va realiza acest drept etc. Este o investiție personală, care reflectă voința personală, independentă a autorului de a supraveghea integritatea operei sale și de a condiționa valorificarea ei ulterioară.

Dreptul de divulgare reprezintă o propunere de lege *ferenda* și este un termen nou în legislația Republicii Moldova; în art. 9 al Legii se stipulează doar că autorul beneficiază de dreptul de a da publicității opera sa ori de a permite (interzice) publicarea ei sub orice formă, inclusiv dreptul de a o retrage din circuitul de valori. De remarcă faptul că termenul utilizat de legiuitor – dreptul la publicitate, nu corespunde întocmai sensului ce definește această împuternicire. Expresia corectă este *dreptul la publicarea operei*, întrucât dreptul la publicitate se utilizează și în sensul de permisiune de a face reclamă, pe când termenul dreptul la publicare se referă direct la apariția și tirajarea operei. Spre deosebire de art. 9 al Legii, în care este utilizat termenul dreptul de publicitate, în art. 3 legiuitorul face uz de un alt termen, cu același sens, pe care noi îl considerăm mai corect, și anume dreptul la publicarea operei; acest drept prevede editarea sau punerea în

circulație a operelor sau fonogramelor cu consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor și drepturilor conexe, într-un tiraj suficient pentru a satisface cerințele publicului; prin publicare se subînțelege, de asemenea, deschiderea accesului legal la operă sau fonogramă prin intermediul sistemelor electronice de informare.

Câteva argumente în favoarea utilizării în legislație a termenului *dreptul de divulgare*. Considerăm că termenul „divulgare” are o semnificație mai largă decât termenul „publicare”. Prin divulgare se subînțelege orice formă de reprezentare a unei noi opere, cu acordul autorului, care permite ca aceasta să fie adusă, sub orice aspect, la cunoștința publicului. Termenul publicare, însă, are un sens mai îngust, el însemnând doar că la dispoziția societății, cu acordul autorului, sunt puse exemplarele de

opere, sub orice formă accesibilă pentru reproducere.¹ Adică publicarea operei presupune, de fapt, aducerea la cunoștința publică a operei pe calea expunerii exemplarelor de operă, pe când divulgarea presupune orice formă de reprezentare. În aceeași ordine de idei, Glosarul OMPI de termeni pentru dreptul de autor și drepturile conexe atestă că termenul divulgare nu este un sinonim al termenului publicare, prin divulgare înțelegându-se, în general, acțiunea care face ca opera să fie adusă la cunoștința publicului prin toate mijloacele existente. Publicarea, însă, este un act de editare a operei.²

Un alt argument în susținerea afirmației că dreptul de divulgare este o noțiune mai largă îl reprezintă faptul că împuternicirea prevăzută de Lege îi acordă autorului posibilitatea de a decide dacă opera este deja finisată și poate fi adusă la cunoștința publică. Formele de realizare sunt diferite, inclusiv publicarea operei. Dreptul la publicare poate fi definit ca o posibilitate juridică ce i se oferă autorului pentru a aduce la cunoștința publică opera nou-creată. Astfel, sunt clarificate două chestiuni esențiale: autorul decide dacă opera poate fi adusă la cunoștința publică și, totodată, se precizează locul, timpul și forma de realizare a operei.³

Dreptul de divulgare este cunoscut în majoritatea legislațiilor din țările lumii, el fiind prevăzut sub diferite aspecte:

- a) forma directă, adică utilizând termenul general, având o largă răspândire, cum este dreptul de divulgare (art.15 al Legii Federației Ruse prevede dreptul de a divulga sau de a permite divulgarea operei sub orice formă, art. L.121-2 CPI francez prevede că numai autorul are dreptul de a divulga opera sa);
- b) forma indirectă, fără indicarea dreptului de divulgare, dar utilizând dreptul de publicare (Legea RM art. 9, Convenția de la Berna art.

3.3, în care se menționează că expresia „opere publicate” înseamnă operele publicate cu consimțământul autorilor, indiferent de mijloacele de executare a copiilor, cu condiția ca aceste copii să fie într-un tiraj ce ar satisface cererile rezonabile ale publicului, în funcție de natura operei);

- c) fără a utiliza vreun termen (art.10 din Legea României stipulează că autorul dispune de dreptul de a decide, în ce mod și la ce dată va fi adusă opera la cunoștința publică);
- d) utilizarea dreptului de divulgare prin intermediul drepturilor patrimoniale, care tradițional există în țările sistemului de drept Copyright, adică anglo-saxon. Dreptul de divulgare este asigurat prin dreptul la valorificarea operei.

Așadar, dreptul de divulgare include două elemente importante: dreptul autorului de a decide când va fi publicată opera și sub ce formă anume va fi adusă ea la cunoștința publică. Este important să știm că autorul poate decide de unul singur oportunitatea divulgării operei sale, modalitatea și limitele acestei divulgări. Orice atentat asupra exercitării respectivului drept prin impunerea unor limitări sau prin alte impuneri constituie o încălcare a dreptului de divulgare a operei. Chiar dacă scriitorul, nemulțumit de creația sa, își va arunca opera literară la coș, orice terță persoană care o va găsi și o va publica încalcă dreptul de divulgare a operei.

Dreptul de divulgare este de unică aplicare; el poate fi valorificat de autor doar o singură dată; de asemenea, autorul poate beneficia de dreptul de a-și retrage oricând opera din circuitul public, atunci când consideră că difuzarea ei nu corespunde cerințelor și năzuințelor sale. Din momentul în care opera este divulgată, regimul de protecție juridică a ei se schimbă. Dacă până a fi adusă la cunoștința publică dreptul de divulgare

1 Делия Липчик, Авторское право и смежные права, ЮНЕСКО, 1997, pag.140

2 WIPO GLOSSARY of terms of the law of copyright and neighboring rights, pag. 78,205

3 А.П. Сергеев, Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации, Проспект, Москва,1999, pag.212-213.

a operei constituia un drept strict personal, atunci după publicarea ei acestui drept i se conferă și unele implicații patrimoniale. Nici un atribut de ordin moral nu exercită o influență atât de vie asupra drepturilor patrimoniale, precum dreptul de divulgare.⁴ După publicarea operei, acest fenomen juridic generează un șir de împuterniciri cu caracter patrimonial, care iau naștere o dată cu finalizarea operei, însă pot fi realizate doar după divulgarea ei.

Prin urmare, dreptul respectiv va fi realizat doar prin intermediul drepturilor patrimoniale, adică autorul care a decis să aducă opera la cunoștința publică o poate face exercitându-și dreptul la comunicarea operei prin eter, cablu etc.; după publicarea ei, opera este reprodusă și comercializată.

Referindu-ne la dreptul autorului de a-și divulga opera, ca o condiție pentru apariția drepturilor patrimoniale, remarcăm existența a două opinii controversate, una subiectivă și alta obiectivă.

Doctrina franceză, de exemplu, examinează legătura ce există între aceste două împuterniciri (dreptul la divulgare generează drepturi patrimoniale) într-o formă cronologică, adică autorul, exercitându-și dreptul la divulgare, investește opera sa cu un drept patrimonial ce-i permite s-o exploateze în măsura necesară.⁵ Astfel, dreptul de divulgare oferă posibilitatea de a plasa opera în câmpul legal al împuternicirilor patrimoniale, pe când până la divulgare ea era examinată doar în limitele împuternicirilor personale (morale).

O tratare similară ne oferă și doctrina română, care combate opinia obiectivă: „Dacă este adevărat că, virtual, dreptul patrimonial de a obține foloase materiale din publicarea operei se naște

o dată cu crearea ei, atunci acest drept nu devine o realitate decât prin hotărârea autorului de a-și aduce opera la cunoștința publică. Autorul poate înlătura perspectiva transformării acestui drept eventual într-o realitate atunci când hotărăște să nu-și divulge opera. Până la exercitarea de către autor a dreptului său personal nepatrimonial, în sensul de a decide aducerea operei la cunoștința publicului, dreptul său de a trage foloase patrimoniale din publicarea operei nu este, cum s-a spus, decât o expectativă, un drept eventual.⁶

De altfel, susținătorii opiniei obiective consideră că drepturile patrimoniale vor apărea indiferent de faptul dacă autorul a realizat dreptul de divulgare sau nu. În acest context, Curtea de Apel de la Paris, la 17 martie 1989, s-a pronunțat asupra unui caz referitor la un fotograf care a refuzat inopinat să-i apară fotografiile într-o revistă, deși primele poze din această serie fuseseră deja publicate într-un număr precedent. Înalta instanță judiciară a stabilit că exercitarea dreptului de divulgare, în acest caz, are o formă abuzivă și refuzul de a divulga opera periclitează realizarea clauzelor contractuale asupra drepturilor patrimoniale cedate. Din moment ce dreptul de divulgare reprezintă niște prerogative personale recunoscute de autor, abuzul de drept poate interveni pentru a regla acest conflict.⁷

Afirmând că dreptul de divulgare a operei este un drept de unică aplicare, nu considerăm nicidecum că el este epuizat o dată cu prima divulgare. Autorul poate valorifica opera în diferite ipostaze și dacă, de exemplu, o operă muzicală a fost divulgată în cadrul unei opere coregrafice, în scopuri publicitare, aceasta se consideră o altă manifestare a dreptului de divulgare, deoarece în momentul elaborării operei autorul ia în considerație doar scopul final pentru care a fost

4 Henri Desbois, *Le droit d'auteur en France*, DALLOZ, 1978, pag.476

5 Henri Desbois, *op.cit.*, pag.476

6 A.Ionașcu, N.Comșa, M.Mureșan, *dreptul de autor în R.S.R.*, Ed. Academiei, București, 1986; citat de Viorel Roș, Dragoș Bogdan, Octavia Spineanu-Matei, *Dreptul de autor și drepturile conexe*, Ed. All Beck, București 2005, pag.2006

7 André Bertrand, *Le Droit d'Auteur et les Droits Voisins*, DALLOZ, 1999, pag.277.

ea creată. Deci, din momentul când acest scop a fost modificat, putem vorbi despre o nouă realizare a dreptului de divulgare. Evident, pentru a schimba destinația operei este necesar acordul autorului.

În procesul examinării acestui drept, este important de stabilit cu claritate coordonatele, circumstanțele în care opera este considerată ca fiind divulgată. Incontestabil, divulgarea operei are loc în momentul când e pusă la dispoziția unui public larg. Iar dacă opera este comunicată doar unui cerc îngust de oameni sau în cercul familiei, evident, nu poate fi vorba despre realizarea dreptului de divulgare. Conform Convenției de la Berna art. 3.3, nu constituie o publicare, în sensul direct al acestui termen, interpretarea unei opere dramatice, muzical-dramatice, cinematografice sau muzicale, recitarea publică a unei opere literare, comunicarea prin mijloace electronice sau difuzarea operelor literare și artistice, expunerea unei opere artistice și construirea de opere arhitecturale. Nu va fi considerată ca fiind divulgată opera nici în cazul când unele fragmente ale ei au fost valorificate doar în scopuri publicitare etc. E clar că aceste fragmente nu pot reda întreg conținutul operei și, prin urmare, ea nu poate fi considerată ca fiind divulgată, cu excepția fragmentelor respective din operă, în condițiile când acestea vor fi divulgate unui număr considerabil de oameni.

După cum se menționează în Convenția de la Berna, condiția de bază pentru a considera o operă publicată este tirajarea ei într-un număr ce ar satisface cererile rezonabile ale publicului. Care este totuși numărul de cereri rezonabile – 100, 1000, 10000? Nici Convenția, nici Legea nu elucidează chestiunea în cauză. În acest sens, prezintă interes practica judiciară a Danemarcei, în care se stipulează că opera este divulgată atunci când a fost adusă la cunoștința, în anumite

scopuri, a unui anumit grup de oameni (pensionari, proprietari de câini), precum și în cazul în care opera a fost adusă la cunoștința publicului în timpul desfășurării unor manifestări de masă, cu condiția ca auditoriul să fie de cel puțin 800 de spectatori.⁸

Pentru realizarea dreptului de divulgare a operei, autorului nu-i pot fi impuse anumite condiții de ordin economic sau comercial. El este în drept să-și difuzeze opera gratuit sau comercial, pe când terțele persoane nu au dreptul de a-i valorifica opera gratuit sau comercial, fără permisiunea acestuia.

Un rol important la realizarea dreptului de divulgare îl au relațiile contractuale stabilite în momentul încheierii unui contract de executare a unei comenzi prin care autorul se obligă, în virtutea unor clauze contractuale, să elaboreze o operă care să corespundă tuturor exigențelor comanditarului și să fie predată în termenele stabilite. De menționat că, deși clauzele contractuale sunt obligatorii pentru executare, ele pot admite unele excepții, deoarece realizarea lor nu e totdeauna posibilă, în virtutea implicării în aceste relații a drepturilor personale (morale). Autorul poate refuza transmiterea operei nefinisate către comanditar, astfel beneficiind de prerogativele sale morale. Ele pot fi invocate, de asemenea, și în cazul când opera ce constituie obiectul unui contract de comandă este deja finisată. Un exemplu interesant îl reprezintă cazul „Eden c. Whistler”, examinat în 1900 de Curtea de casație de la Paris. Acordul prin care un pictor se angaja să execute o lucrare, la un preț stabilit, constituia un contract special, în virtutea căruia dreptul de proprietate asupra tabloului urma să fie definitiv achiziționat de partea care făcuse comanda, însă doar din momentul când tabloul ar fi fost pus la dispoziția sa, lucrarea fiind agreată și de pictor.⁹ Toate acestea se explică prin faptul că „creația intelectuală nu depinde exclusiv de voința

8 В.О. Калятин, Интеллектуальная собственность (Исключительные права), НОРМА, Москва, 2000, pag.70-71

9 Frederic Pollaud-Dulian, Droit d'auteur en France, Litec, Paris, 2005, pag.409

autorului, deoarece aici sunt implicați factori subiectivi, așa cum este lipsa de inspirație sau dorința autorului de a nu-și diminua reputația, atunci când el nu dorește să-i fie difuzată opera ce nu-l satisface personal. Neîndeplinirea contractului poate fi dictată și de alte impedimente, bariere de natură individuală, și anume necorespunderea dimensiunilor operei cu

cele solicitate, termenul de realizare etc.”¹⁰

Evident, în asemenea cazuri, persoana care a făcut comanda este în drept să înainteze și ea anumite pretenții patrimoniale, care pot să se refere, însă, doar la cheltuielile efectuate anterior: avansul acordat autorului pentru începerea imediată a lucrărilor de elaborare a operei, procurarea materialelor necesare etc.

SUMMARY

The right on disclosing a work, authorization provided by the Law on copyright and related rights, that gives to the author of the artistic, literary and scientific work an ability to decide the fact that the work will be laid open or not to public inspection, represents a proposal of the ferenda law and is a new term for the legislation of the Republic of Moldova, where is stipulated just a fact that the author benefits by the right to publish his work or to permit (interdict) the publication thereof in any mode, including the right of withdrawal thereof. The author of the present article carries out legal investigations, conclusions and proposals on the main aspects of the matter in question.

10 Деля Липчик, Авторское право и смежные права, ЮНЕСКО, 1997, pag.141-142

CALENDAR

La 6 august 1945 s-a născut la Omsk, Federația Rusă, Svetlana BURȚEV, doctor în biologie, cercetător în domeniul microbiologiei industriale, colaborator științific coordonator la Institutul de Microbiologie al AȘM.

Este autoare a circa 220 de lucrări științifice și 20 brevete de invenție, consacrate studiului substanțelor bioactive, sintetizate din plante și antioxidante în calitate de stimulatori ai creșterii plantelor și microorganismelor.

Activitatea sa științifică este cunoscută atât în țară, cât și peste hotare. A participat la cele mai prestigioase saloane naționale și internaționale de inventică: „INFOINVENT” (1999-2001), Chișinău (diplome de grad. I și II); “Expo-2000”, Hanovra; “EUREKA-2000” Bruxelles (medalie de aur).